

Van: Boer den M.

Verzonden: woensdag 11 maart 2020 12:51

Aan: Commissie J&V

CC: Stifanos, Y. Heijmans, R.

Onderwerp: Rondvraagpunt: Een nieuwe man bij de brandweer, maar de machocultuur blijft

Geachte griffie,

Graag plaatst ik voor de Rondvraag tijdens de procedurevergadering J&V hedenmiddag een verzoek aan de Minister van Justitie & Veiligheid om een schriftelijke reactie op onderstaand NRC-artikel.

Met vriendelijke groet,
Monica den Boer

Lees dit artikel uit NRC.next [Een nieuwe man bij de brandweer, maar de machocultuur](#)

Een nieuwe man bij de brandweer, maar de machocultuur blijft

Amsterdamse brandweer

De nieuwe commandant Tijs van Lieshout wil voor meer 'verbinding' zorgen. Maar de excessen in het korps blijven voortbestaan..

Door onze correspondent Thijs Niemantsverdriet
Amsterdam.

„Wie krijgt haar als eerste het bed in?” De brandweermannen moeten hartelijk lachen als hun bevelvoerder die vraag stelt. Binnenkort komt een nieuwe vrouwelijke collega op Kazerne Dirk werken en er zijn verhalen over seksuele escapades op haar oude kazerne. Geen wonder, vinden de mannen, dat hun leidinggevende er een geintje over maakt.

De brandweervrouw vindt het minder lollig. Ze zit inmiddels thuis. Het verhaal over de grap aan de koffietafel, een week of drie geleden, is de hele uitrukdienst rondgegaan – en ook bij haar terechtgekomen. De korpsleiding heeft nog geen disciplinaire stappen ondernomen tegen de bevelvoerder. „Er wordt op dit moment onderzocht wat er gebeurd is”, laat een woordvoerder weten.

Bijna een half jaar geleden trad een nieuwe leiding aan bij de Amsterdamse brandweer. In oktober werd [Tijs van Lieshout](#) commandant, als opvolger van Leen Schaap, die na drie jaar van keiharde confrontaties met de mannen op de kazernes werd weggestuurd door burgemeester Femke Halsema. Ze wilde een commandant die zorgt voor minder conflict en meer „verbinding” met de uitrukdienst.

Van Lieshout heeft een aantal cruciale veranderingen van zijn voorganger teruggedraaid of afgezwakt. Hij praat, anders dan Schaap, in positieve termen over ‘zijn mannen’. Maar veel heeft die nieuwe aanpak vooralsnog niet opgeleverd. De beruchte gesloten machocultuur van het Amsterdamse korps, waarin seksisme, intimidatie en pestgedrag regelmatig voorkomen, heeft de afgelopen maanden opnieuw geleid tot excessen.

Deze dinsdag praat de Amsterdamse gemeenteraad met Halsema, Van Lieshout en de lokale ombudsman over de modernisering van de brandweer. Het was de bedoeling dat experts de raadsleden zouden bijpraten, maar daar komt niet veel van terecht. Slechts één externe deskundige komt spreken bij de meeting – de andere negen genodigden laten verstek gaan.

Een expert op het gebied van verwaarloosde organisaties, die onder Schaap twee keer een presentatie hield bij de brandweer, heeft op het laatste moment afgezegd. De reden: hij voelt zich niet veilig – ook al had hij bedongen dat hij achter gesloten deuren met de raad zou spreken. Raadslid Mourad Taimounti (Denk), organisator van de bijeenkomst: „Dat is toch ongelooflijk pijnlijk?”

Lees ook het interview met Leen Schaap: [„Ik kreeg een mes in mijn rug”](#)

Drie dreigbrieven

Ook Van Lieshout heeft meteen aan den lijve ondervonden hoe onveilig de werksfeer bij de brandweer kan zijn. In zijn eerste maanden als commandant heeft hij drie [dreigbrieven](#) ontvangen. De inhoud van die brieven was „grensoverschrijdend”, zo schreef Van Lieshout op het intranet van de brandweer. De brieven schrijvers hadden zijn woonadres achterhaald en verwezen in één van hun epistels naar zijn gehandicapte zoon. Hij heeft aangifte gedaan.

Ook een andere leidinggevende werd het slachtoffer van een anonieme-brievencampagne. Bij de brieven, die dit najaar op verschillende kazernes bezorgd werden, zaten uitgeprinte e-mails die zouden aantonen dat de leidinggevende gesjoemeld had met reiskosten. Die e-mails waren vervalst, via een inbraak op het account van een personeelsmanager. Ook hier heeft de korpsleiding aangifte gedaan, maar daders zijn tot op heden niet gepakt.

Buitenbeentje

Het meest dramatische incident was een [zelfmoord](#) op de kazerne aan de Marnixstraat. Op de ochtend van 3 december stak een brandweerman met een schaar en een keukenmes op collega’s in, alvorens uit een raam op de eerste verdieping te springen. Hij overleed ter plekke.

Vooralsnog is er geen verband vastgesteld met pestgedrag op de kazerne: de recherche en het OM zijn bezig met onderzoek. De brandweerman gold als een buitenbeentje en kampte al geruime tijd met psychische klachten, aldus ingewijden.

Bij sommigen in het korps heerst verbazing dat de brandweer geen eigen onderzoek is gestart naar de toedracht en alle initiatief aan de politie en het OM heeft gelaten. Een woordvoerder zegt dat de korpsleiding „in afwachting” is van de resultaten van de recherche. Mochten er dan nog „open vragen” zijn, dan komt er mogelijk „een aanvullend onderzoek”.

De tragedie aan de Marnixstraat is de derde zelfmoord bij de Amsterdamse brandweer in vijf jaar tijd. In ten minste één van de andere gevallen ging het om een brandweerman die door een collega gepest werd. „Zoveel zelfmoorden is veel op een organisatie van duizend man”, zegt raadslid Taimounti, die dinsdag vragen wil stellen over de zaak.

De mogelijk fatale gevolgen van pesten op de werkvloer zijn al langer bekend binnen het korps. In 2010 liet de korpsleiding voor intern gebruik drie korte video's maken over pesterijen en groepsdwang. Dinsdag worden ze tijdens een besloten deel van de hoorzitting getoond aan de raadsleden. In een van de filmpjes, die in het bezit zijn van NRC, legt de toenmalig bedrijfsmaatschappelijk werker een expliciet verband tussen een zelfdoding in 2003 en pestgedrag van collega's: „Die jongen is zó lang getreiterd.”

'95 procent is top'

Volgens Schaap werkte er maar één ding tegen normoverschrijdend gedrag op de kazernes: keihard straffen. Van Lieshout kiest voor een andere aanpak: niet straffen, maar „verbinden”. Seksisme, racisme en bedreigingen binnen de brandweer zijn afkomstig van een kleine, harde kern, benadrukt hij telkens: „95 procent van de collega's is top”.

Terwijl Schaap tientallen brandweerlieden per jaar berispte of ontsloeg, deelde Van Lieshout tot nu toe één disciplinaire straf uit. Dat ging om de brandweerman die – uitgelekte – [foto's maakte van de reanimatie](#) van de geliquideerde ex-profvoetballer Kelvin Maynard, afgelopen najaar in Amsterdam-Zuidoost. Hoewel het fotograferen van reanimaties expliciet verboden is, kwam hij weg met een schriftelijke berisping: de mildste sanctie. De andere zes betrokkenen kregen geen straf.

Toch is voormalig legerofficier Van Lieshout niet de slapjanus waar Schaap-getrouwen hem voor houden, zeggen naaste medewerkers. In de affaire met de vervalste e-mails ging hij intern nadrukkelijk achter het slachtoffer staan. En de door Schaap gestrafte brandweerlieden die bij hem langskomen voor clementie, krijgen nul op het rekest. En volgens Halsema streeft de korpsleiding nog steeds naar cultuurverandering.

'Een kanjer'

Bij de uitrukdienst heeft Van Lieshout voorlopig flink wat krediet. Een onlangs gepensioneerde brandweerman noemt hem „een kanjer” en roemt de „menselijke” en „respectvolle” manier waarop hij de mannen tegemoet treedt – een mening die volgens hem breed gedeeld wordt op de kazernes.

Een verklaring voor Van Lieshouts populariteit is dat hij belangrijke maatregelen van zijn voorganger heeft teruggedraaid. Zo is overwerken sinds kort weer mogelijk. Schaap had hier een einde aan gemaakt omdat het volgens hem leidde tot misbruik: de ene brandweerman meldde zich ziek om bij te klussen als loodgieter of taxichauffeur, zijn vervanger streek toeslag op voor overwerk.

Ook het afschaffen van de 24-uursdiensten – tien jaar lang hét streven van het Amsterdamse stadsbestuur – is van de baan. Eind 2018 schreef Halsema nog aan de gemeenteraad dat de 24-uursdiensten in de toekomst „eerder uitzondering dan regel” zullen zijn. Maar intern heeft Van Lieshout inmiddels de garantie gegeven dat ze onder zijn bewind blijven bestaan.

Volgens Schaap waren deze diensten de belangrijkste oorzaak van de gesloten cultuur in het korps. Ondanks geharnast verzet van de OR opende hij een 'proeftuinkazerne' met 8-uursdiensten. Het experiment blijkt van korte duur: Schaaps kroonjuweel wordt weer „zoals alle andere kazernes”, kondigde Van Lieshout in december aan bij een intern overleg. Sommige brandweerlieden uit de 'proeftuin' kunnen inmiddels weer 24-uursdiensten draaien op andere kazernes.

Ook qua personeel breekt de nieuwe commandant met het tijdperk-Schaap. In de korpsleiding hebben de intimi van zijn voorganger plaats moeten maken voor nieuwe mensen, net als veel anderen op sleutelposities in de organisatie. Wie niet uit zichzelf naar een nieuwe baan zoekt, wordt gedetacheerd naar elders.

Tekenend is dat de ondernemingsraad, die volgens de Amsterdamse [ombudsman](#) de veranderingen van Schaap structureel probeerde te „traineren” en „saboteren”, zich rustig houdt. Prominente OR-leden uit het tijdperk-Schaap zijn onlangs herkozen. Onder hen Barry Douma, zeker vijftien jaar een spilfiguur binnen de uitrukdienst. Hij was betrokken bij de reanimatiefoto's, blijkt uit een extern onderzoeksrapport. Een ander OR-lid dat met voorkeursstemmen is gekozen, werd drie jaar geleden voor straf overgeplaatst omdat hij weigerde zijn bootje te verwijderen van de parkeerplaats van de kazerne.